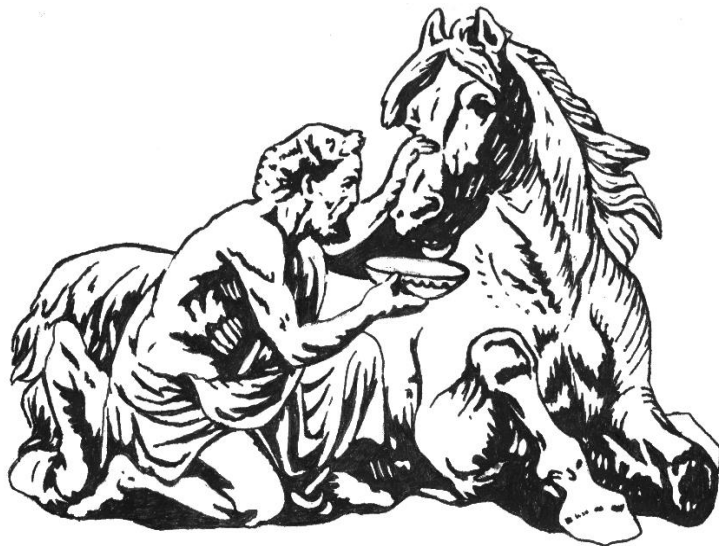

ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ ТВАРИН

(Частина I)

**В.І. Левченко, І.П. Кондрахін,
М.О. Судаков, В.Ю. Чумаченко, Й.Л. Мельник,
В.В. Влізло, В.Я. Колесник**

ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ ТВАРИН

(Частина I)

**За редакцією
доктора ветеринарних наук,
професора В.І. Левченка**

Затверджено Міністерством
агропромислового комплексу України
як підручник для студентів
факультетів ветеринарної медицини вищих
навчальних аграрних закладів
III-IV рівнів акредитації

Біла Церква
Білоцерківський державний аграрний університет

1999

ББК 48.72

В 60

УДК 619:616.1/4(075.8)

Автори: **В.І. Левченко, І.П. Кондрахін, М.О. Судаков,
В.Ю. Чумаченко, Й.Л. Мельник, В.В. Влізло,
В.Я. Колесник**

Рецензенти: доценти **М.І. Чумак** (Харківський зооветеринарний ін-т),
К.Г. Нідзвецький (Одеський сільськогосподарський ін-т),
Н.В. Авраменко, І.В. Папченко (Білоцерківський державний
аграрний ун-т)

Внутрішні хвороби тварин / В.І. Левченко, І.П. Кондрахін, М.О., Судаков та ін.;
В 60 За ред. В.І. Левченка. – Біла Церква, 1999. – Ч.1. – 376 с.

ISBN 966-7417-07-7

Викладені основи загальної профілактики і терапії внутрішніх хвороб тварин, етіологія, патогенез, симптоми, діагностика, лікування і профілактика хвороб серцево-судинної, дихальної і травної систем, печінки і очеревини.

Для студентів факультетів ветеринарної медицини вищих навчальних аграрних закладів. Може буде корисним також для фахівців ветеринарної медицини

ББК 48.72

ISBN 966-7417-07-7

© Левченко В.І., Кондрахін І.П.,
Судаков М.О. та ін., 1999

В С Т У П

Предмет “Внутрішні незаразні хвороби тварин” і його роль у формуванні лікаря ветеринарної медицини.

Внутрішні незаразні хвороби тварин - наука про причини виникнення, механізми розвитку, перебіг, методи розпізнавання, лікування і профілактики хвороб внутрішніх органів неінфекційної природи. Назва предмету дещо умовна, оскільки не відповідає в повній мірі суті деяких хвороб, особливо хвороб органів дихання і травлення, в етіології та патогенезі яких велике значення мають мікроорганізми. Тільки в розвитку пневмоній приймають участь бактерії 12-60 видів. Ось тому не лише в гуманній медицині, а й у ветеринарній більшості зарубіжних країн даний предмет зветься “Внутрішні хвороби тварин”.

Предмет “Внутрішні незаразні хвороби тварин” складається з двох частин: перша частина - загальна терапія і профілактика внутрішніх хвороб тварин; друга - спеціальна патологія, терапія і профілактика внутрішніх незаразних хвороб тварин. Перша частина включає два розділи: а) загальна профілактика хвороб тварин, методологічною основою якої є диспансеризація; б) основи загальної терапії, де вивчаються види та методи терапії, правила лікування тварин і терапевтична техніка.

Друга частина предмету “Спеціальна патологія, терапія і профілактика внутрішніх незаразних хвороб” вивчає хвороби окремих органів по системах: серцево-судинній, дихальній, травній, сечовидільній, нервовій, ендокринній, хвороби системи крові, обміну речовин. особливості хвороб молодняку, сільськогосподарських птахів, хутрових звірів, дрібних домашніх тварин.

Окремі хвороби вивчають у певній послідовності: визначення хвороби, поширення, економічні збитки, які вона спричиняє, класифікація, етіологія, патогенез, патологоанатомічні зміни, симптоми і перебіг хвороби, діагноз, в тому числі диференціальний, прогноз, лікування і профілактика.

Е т і о л о г і я (від грецьк. aetia - причина, logos - вчення) передбачає вивчення основної причини хвороби та факторів, що сприяють її виникненню і розвитку.

На відміну від інфекційних і паразитарних хвороб, безпосередньою причиною виникнення яких є специфічні збудники (бактерії, віруси, рикетсії, паразити та інші біотичні фактори), в етіології внутрішніх незаразних хвороб вирішальне значення має поєднання декількох внутрішніх та зовнішніх, частіше абіотичних факторів, що негативно впливають на організм: неповноцінна і неякісна годівля, протяги, перегрівання або переохолодження, антисанітарне утримання. На фоні порушення нормальних взаємовідносин організму із зовнішнім середовищем важливе значення в етіології часто належить різним збудникам інфекційних хвороб, які на певному етапі починають відігравати ведучу роль у розвитку захворювання, що особливо наглядно на прикладі респіраторних і шлунково-кишкових хвороб молодняку.

Внутрішні незаразні хвороби часто є поліетіологічними, тому лікар ветеринарної медицини повинен уміти серед багатьох причин і факторів виявити основні, знаходити і поєднувати етіологічну роль біотичних та абіотичних факторів.

П а т о г е н е з (від грецьк. pathos - страждання, хвороба і genetics - походження) або розвиток хвороби. Це внутрішній механізм виникнення і розвитку патологічного процесу, який визначається механізмами взаємодії причини хвороби і організму, поступовим ланцюгом взаємозв'язаних і взаємообумовлених змін в організмі. Патогенез обумовлює появу тих чи інших клінічних симптомів, перебіг хвороби, морфологічні та функціональні зміни в організмі під час хвороби. Вивчення патогенезу важливе не лише для пізнання суті хвороби, а й для призначення науково обґрунтованого лікування хворого пацієнта, оскільки таке лікування є найбільш ефективним. Ось чому французький терапевт Труссо ще в 17 столітті сказав пророчі слова: “Якби я знав перебіг і шлях, по якому піде кожна хвороба, то я знав би більше половини всієї медицини”.

С и м п т о м и (від грецьк. symptoma - випадок, співпадання) - функціональні зміни з явищами динамічного характеру (шуми хлюпання, кашель, гарячка, хрипи, зміни частоти пульсу і т.д.) та ознаки - морфологічні зміни, викликані хворобливим процесом (набряк, рана, виразка), порушення, викликані патологічним процесом, які відрізняють хвору тварину від здорової.

Д і а г н о з (від грецьк. diagnosis - розпізнавання) - коротке заключення про суть хвороби і стан хворої, виражене в нозологічних термінах. За способом побудови і обґрунтування діагноз буває: прямий, коли симптоми даної хвороби співпадають з типовою картиною нозологічної одиниці; диференційний, коли доводиться зіставляти, зважувати і вибирати між кількома більш або менш ймовірними захворюваннями; діагноз шляхом спостережень і подальших інструментальних та лабораторних досліджень; діагноз за лікувальним ефектом - встановлюється на підставі позитивних результатів специфічного для даної хвороби лікування.

П р о г н о з (від грецьк. prognosis - передбачення) - передбачення перебігу і закінчення хвороби - може бути сприятливим (благоприємним), несприятливим (неблагоприємним) і сумнівним. При постановці прогнозу лікар враховує діагноз, індивідуальні особливості організму, наявність радикальних методів лікування та можливість їх застосування в даних умовах.

Л і к у в а н н я, терапія (від грецьк. therapeia - лікування), сукупність заходів, направлених на відновлення здоров'я, продуктивності хворих тварин і якості продукції. Вона є одним з основних обов'язків лікаря ветеринарної медицини. Лікування ґрунтується на правильно поставленому діагнозі, знанні етіології та розумінні патогенезу хвороби. Лікування здійснюється з врахуванням механізму дії окремих лікарських речовин, їх сумісності, видових, породних, статевих, вікових і індивідуальних особливостей хворих

тварин. Особливу увагу необхідно приділяти високоцінним племінним тваринам.

Профілактика внутрішніх хвороб (від грецьк. prophylakticos - запобіжний) - комплекс заходів, направлених на створення фізіологічно обґрунтованих умов утримання і годівлі тварин, попередження шкідливого впливу несприятливих факторів зовнішнього середовища, підтримання високого рівня неспецифічної резистентності та імунної реактивності організму, періодичне проведення диспансеризації, яка дає змогу діагностувати захворювання на ранніх, субклінічних стадіях хвороби і проводити заходи по попередженню їх розповсюдження. Профілактична робота базується на глибоких знаннях лікарем ветеринарної медицини основ гігієни, годівлі, технології виробництва і заготівлі кормів, технологічного циклу ферми (комплексу), вимагає від нього наполегливої і систематичної організаторської роботи, оскільки в основі більшості незаразних хвороб, особливо молодняку, лежить зниження резистентності організму, зумовлене недосконалістю технології утримання і годівлі тварин.

Теоретичною основою предмету “Внутрішні незаразні хвороби тварин” є загальна біологія, біологічна хімія, фізіологія та патологічна фізіологія. Біологічна хімія дозволяє вивчити суть тих процесів на молекулярному рівні, які складають основу здорового організму, а клінічна біохімія розглядає хімічні механізми розвитку різних хвороб. Глибоке пізнання фізіологічних процесів дає можливість вивчати відхилення від нормального природнього перебігу їх при різних хворобах і, таким чином, патологічна фізіологія дає теоретичні основи для розуміння суті патогенезу, перебігу хвороби, її профілактики.

Вивчення “Внутрішніх незаразних хвороб” ґрунтується на знаннях клінічної діагностики, яка дає можливість освоїти методи дослідження тварин, вивчити основні симптоми хвороб та загальні принципи їх діагностики. Успішне лікування тварин неможливе без знань фармакології, а профілактика хвороб базується на знаннях годівлі та гігієни тварин.

Таким чином, предмет “Внутрішні незаразні хвороби” завершує навчальний цикл, базуючись на загальнобіологічних та деяких клінічних дисциплінах, формує і розвиває клінічне мислення спеціаліста ветеринарної медицини, формує його як терапевта, здібного до аналізу причин, механізмів розвитку хвороб, постановки діагнозу, який може організовувати і проводити лікувальні та профілактичні заходи. Роль даного предмету, як профілюючого у формуванні клінічного лікарського мислення, полягає не лише в оволодінні знаннями з внутрішніх хвороб, найбільш масових і розповсюджених, а й у тім, що методи і прийоми, які застосовуються при вивченні внутрішніх хвороб, широко використовуються при вивченні суміжних спеціальних дисциплін: епізоотології, хірургії, акушерства, паразитології.

.....

Підсумовуючи зроблене ученими-терапевтами України, слід наголосити, що вони своєю працею внесли гідний доробок у вивчення хвороб передшлунків і сичуга у корів, хвороб, що перебігають з синдромом кольок у коней, респіраторних і шлунково-кишкових хвороб молодняка, хвороб печінки, обміну речовин, особливо кетозу і мікроелементозів, хронічної гематурії великої рогатої худоби, у ветеринарну кардіологію, гематологію та інші галузі науки.

Нині в Україні кафедри терапії (часто у поєднанні з клінічною діагностикою) функціонують у 11 вузах, де є факультет ветеринарної медицини. Перед науковцями стоять відповідальні завдання по вивченню, крім перерахованих, й інших проблем: хвороб нирок, сичуга, ендокринної та нервової системи, спадкових і аутоімунних хвороб, вивченню регіональних особливостей перебігу внутрішніх хвороб, хвороб бугаїв-плідників, дрібної рогатої худоби, дрібних свійських тварин, хутрових звірів, птиці.

Віриться, що молоде покоління ветеринарних терапевтів і діагностів України, в тому числі й тих, хто буде вивчати предмет за цим підручником, зможуть успішно розв'язувати зазначені проблеми.

Список рекомендованої літератури

Основна

Белов А.Д., Беляков И.М., Лукьяновский В.А. Физиотерапия и физиопрофилактика болезней животных. – М.: Колос, 1983. – 207 с.

Внутренние незаразные болезни сельскохозяйственных животных / Б.М. Анохин, В.М.Данилевский, Л.Г.Замарин и др.; Под ред. В.М.Данилевского. – М.: Агропромиздат, 1991. – 575 с.

Клінічна діагностика хвороб тварин / В.І.Левченко, М.О.Судаков, Й.Л.Мельник та ін.; За ред. В.І.Левченка. – К.: Урожай, 1995. – 368 с.

Практикум по внутренним незаразным болезням животных / В.М.Данилевский, И.П.Кондрахин, А.В.Коробов и др.; Под ред. В.М.Данилевского, И.П.Кондрахина. – М.: Колос, 1992. – 271 с.

Хмельницький Г.О., Хоменко В.С., Канюка О.І. Ветеринарна фармакологія. – Харків: Паритет, 1995. – 480 с.

Додаткова

Антибиотики, сульфаниламиды и нитрофураны в ветеринарии: Справочник / В.Ф.Ковалев, И.Б.Волков, Б.В.Виолин и др. – М.: Агропромиздат, 1988. – 223 с.

Ветеринарная диспансеризация сельскохозяйственных животных: Справочник / В.И.Левченко, Н.А.Судаков, Г.Г.Харута и др.; Под ред. В.И.Левченко. – К.: Урожай, 1991. – 304 с.

Вовк Д.М. Рослинні засоби у ветеринарній медицині. – К.: Урожай, 1996. – 200 с.

Диспансеризація великої рогатої худоби: Метод. рекомендації. – К., 1997. – 60 с.

Довідник по застосуванню біологічно активних речовин у тваринництві / В.Ю.Чумаченко, С.В.Стояновський, П.З.Лагодюк та ін.; За ред. В.Ю.Чумаченка. – К.: Урожай, 1989. – 264 с.

Калашник И.А. Стимулирующая терапия в ветеринарии. – К.: Урожай, 1990. – 160 с.

Коваленко Л.И. Методы терапевтической помощи животным: Краткий справочник. – К.: Урожай, 1991. – 208 с.

Незаразные болезни молодняка / И.М.Карпуть, Ф.Ф.Порохов, С.С.Абрамов и др.; Под ред. И.М.Карпуть. – Минск: Ураджай, 1989. – 240 с.

Нормы и рационы кормления сельскохозяйственных животных: Справочное пособие / А.П.Калашников, Н.И.Клейменов, В.Н.Баканов и др. – М.: Агропромиздат, 1985. – 352 с.

Патогенетична терапія при запальних процесах у тварин / І.С.Панько, В.М.Власенко, В.І.Левченко та ін. – К.: Урожай, 1994. – 256 с.

Фізіотерапія незаразних хвороб тварин: Навчальний посібник / В.В.Лисенко, В.І.Немировський, П.П.Антоненко та ін. – Дніпропетровськ, 1997. – 100 с.

Яковлев Я.И. Техника введения лекарственных форм животным. – М.: Колос, 1974. – 192 с.

З М І С Т

В С Т У П (Левченко В.І.)	
ПРЕДМЕТ “ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ ТВАРИН” І ЙОГО ЗНАЧЕННЯ У ФОРМУВАННІ ЛІКАРЯ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ	
РОЛЬ ТЕРАПЕВТІВ УКРАЇНИ У ВИВЧЕННІ ВНУТРІШНІХ ХВОРОБ ТВАРИН	
О С Н О В И З А Г А Л Ь Н О Ї Т Е Р А П І Ї (Левченко В.І.).....	
1. ОСНОВНІ ПРАВИЛА ТЕРАПІЇ	
2. ВИДИ ТЕРАПІЇ	
2.1 ЕТІОТРОПНА ТЕРАПІЇ	
<i>Протимікробні препарати</i>	
<i>Специфічна терапія</i>	
<i>Фаготерапія</i>	
<i>Інтерферонотерапія</i>	
<i>Пробіотикотерапія</i>	
<i>Антидототерапія</i>	
<i>Абіотичні фактори</i>	
2.2 ПАТОГЕНЕТИЧНА ТЕРАПІЯ (Левченко В.І., Мельник Й.Л.).....	
Терапія, яка регулює нервово-трофічні функції	
Рефлексотерапія	
Неспецифічна стимулююча терапія.....	
<i>Протейнотерапія</i>	
<i>Серотерапія</i>	
<i>Лактотерапія</i>	
<i>Гемотерапія</i>	
<i>Лізотерапія</i>	
<i>Органотерапія</i>	
<i>Тканинна терапія</i>	
Імуностимулююча терапія	
2.3. ЗАМІЩУЮЧА ТЕРАПІЯ (Левченко В.І.)	
<i>Вітамінотерапія</i>	
<i>Терапія мінеральними речовинами</i>	
<i>Ферментотерапія</i>	
<i>Гормонотерапія</i>	
<i>Переливання крові</i>	
2.4. СИМПТОМАТИЧНА ТЕРАПІЯ (Левченко В.І.)	
3. М Е Т О Д И Т Е Р А П І Ї (Левченко В.І.)	
3.1. ДІЄТОТЕРАПІЯ	
3.2. ФАРМАКОТЕРАПІЯ (Левченко В.І., Колесник В.Я.).....	
3.3. ФІЗІОТЕРАПІЯ (Левченко В.І.)	
<i>Класифікація методів фізіотерапії та основні механізми біологічної дії</i>	

Світлолікування (фототерапія)	
<i>Використання природного освітлення</i>	
<i>Інфрачервона радіація</i>	
<i>Ультрафіолетове випромінювання (Левченко В.І., Мельник Й.Л.)</i>	
<i>Лазеротерапія</i>	
Електротерапія (Левченко В.І., Колесник В.Я.)	
<i>Гальванізація</i>	
<i>Електрофорез</i>	
<i>Електростимуляція</i>	
<i>Дарсонвалізація</i>	
<i>Діатермія</i>	
<i>ВЧ-терапія або індуктотерапія</i>	
<i>Магнітотерапія</i>	
<i>УВЧ-терапія</i>	
<i>Мікрохвильова (ЗВЧ або НВЧ) терапія</i>	
Гідротерапія	
Термотерапія	
Механотерапія	
Аероіонотерапія	

**ЗАГАЛЬНА ПРОФІЛАКТИКА ВНУТРІШНІХ ХВОРОБ ТВАРИН
(Кондрахін І.П.)**

1. Аналіз годівлі тварин	
2. Аналіз якості кормів і води	
3. Утримання тварин	
4. Профілактика хвороб у пасовищний період	
5. Застосування засобів хімічного і мікробіологічного синтезу	
6. Диспансеризація сільськогосподарських тварин	

**ХВОРОБИ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ (Судаков М.О.)
Загальні симптоми і синдроми хвороб серцево-судинної системи**

Класифікація хвороб серцево-судинної системи

Хвороби перикарда	
<i>Перикардит</i>	
<i>Гідроперикард</i>	
Хвороби міокарда	
<i>Міокардит</i>	
<i>Міокардоз</i>	
<i>Міокардіофіброз (Судаков М.О.)</i>	
<i>Розширення серця (Судаков М.О.)</i>	

Інфаркт міокарда (Левченко В.І.)
Хвороби ендокарда
Ендокардит
Пороки серця

Хвороби судин (Судаков М.О.)
Артеріосклероз
Тромбоз судин
Профілактика хвороб серцево-судинної системи (Судаков М.О.).....

ХВОРОБИ ДИХАЛЬНОЇ СИСТЕМИ

Хвороби верхніх дихальних шляхів (Колесник В.Я., Левченко В.І.)

Риніт
Гайморит
Фронтит
Ларингіт
Набряки гортані
Трахеїт
Бронхіт
Хвороби легень (Левченко В.І.)
Емфізема легень
Гіперемія і набряк легень
Легенева кровотеча
Пневмонії

Класифікація пневмоній
Катаральна бронхопневмонія
Крупозна пневмонія
Ателектатична пневмонія

Метастатична пневмонія
Гіпостатична пневмонія
Аспіраційна бронхопневмонія
Гнійно-некротична пневмонія, гангрена легень

Хвороби плеври (Левченко В.І.).....
Плеврит
Грудна водянка
Пневмоторакс
Профілактика хвороб дихальної системи

Навчальне видання

Левченко Володимир Іванович,
Кондрахін Іван Петрович, **Судаков** Микола Олександрович,
Чумаченко Володимир Юхимович, **Мельник** Йосип Львович,
Влізло Василь Васильович, **Колесник** Валентин Якович

ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ ТВАРИН

Редактор С.О. Зайка
Комп'ютерна верстка С.І. Сидоренко

Здано до складання 25.01.99. Підписано до друку 5.04.99.
Формат 60×84 ¹/₁₆. Ум. друк. арк. 21,9. Тираж 250 – 2500.
Редакційно-поліграфічний сектор відділу НТПІ БДАУ.
256400, Біла Церква, Соборна площа, 8/1, тел. 3-11-01.

Зам. 38

**ВАТ Білоцерківська книжкова фабрика,
256400, Біла Церква, вул. Леся Курбаса, 4**